

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України : затв. Законом України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. *Верховна Рада України*: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-1775>.

2. Європейська конвенція про передачу провадження у кримінальних справах (ETS N 73): дата набуття чинності: 29 груд. 1995 р. *Верховна Рада України*: URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_008.

3. Про затвердження Інструкції про порядок здійснення міжнародного співробітництва з питань взаємної правової допомоги, видачі правопорушників (екстрадиції), передачі (прийняття) засуджених осіб, виконання вироків та інших питань міжнародного судового співробітництва у кримінальному провадженні під час судового провадження : наказ Міністерства юстиції України від 19 серп. 2019 р. № 2599/5. *Верховна Рада України* : URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0956-19>.

Панайотов Євген Олександрович,
здобувач кафедри кримінального процесу
Національної академії внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ДЕЯКИХ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ДІЙ ЩОДО ПІДОЗРЮВАНОГО ПІД ЧАС ДІЇ НАДЗВИЧАЙНОГО АБО ВОЄННОГО СТАНУ

Особливий режим здійснення кримінального провадження в умовах надзвичайного або воєнного стану можливо застосовувати за наявності декількох передумов, зокрема, у разі введення режиму воєнного стану на відповідній території та за відсутності об'єктивної можливості здійснення кримінального провадження за загальними правилами, встановленими Кримінальним процесуальним кодексом України (далі – КПК), наприклад, у разі неможливості здійснення правосуддя судами, відсутності відповідних технічних можливостей щодо фіксації слідчих (процесуальних) дій чи доступу до Єдиного реєстру досудових розслідувань, наявності загрози життю чи здоров'ю учасників слідчих (процесуальних) дій. Такі обмеження щодо застосування дещо «спрощеного» порядку здійснення кримінального провадження є співмірними із завданнями, визначеними у ст. 2 КПК України [1] та узгоджуються із положенням ст. 15 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод [2] щодо можливості відступу держави від зобов'язань за Конвенцією під час війни або іншої суспільної небезпеки, яка загрожує життю нації виключно в тих межах, яких вимагає гострота становища.

Зауважимо, що до повномасштабного вторгнення російських окупаційних військ на територію України у лютому 2022 року норми кримінального процесуального права щодо здійснення особливого режиму кримінального провадження стосувалися тільки стадії

досудового розслідування та фактично передавали прокурору певні повноваження слідчого судді, у разі неможливості їх реалізації останнім у встановлені законом строки.

Нові зміни до законодавства торкаються значно більш широкого кола процесуальних питань, зокрема й тих, які безпосередньо стосуються підозрюваного і зачіпають його права та інтереси. Зазначені зміни умовно охоплюють наступні категорії: зміни до порядку набуття особою статусу підозрюваного; зміни до порядку обчислення та продовження строків у кримінальному провадженні за участю підозрюваного; зміни щодо застосування до підозрюваного запобіжних заходів. Хоча новими положеннями процесуального закону суттєво розширено повноваження прокурора, який як і у попередніх редакціях подекуди наділяється повноваженнями слідчого судді чи суду, проте на відміну від попереднього порядку прокурора зобов'язано обґрунтовувати правомірність їх реалізації.

Зміни щодо порядку повідомлення особі про підозру стосуються строку протягом якого затриманій особі необхідно вручити письмове повідомлення про підозру. Вказаний строк, який складав 24 години до оголошення військового стану, спочатку було збільшено до 72 годин Законом України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та Закону України «Про електронні комунікації» щодо підвищення ефективності досудового розслідування «за гарячими слідами» та протидії кібератакам» від 15.03.2022 № 2137-IX [3], а згодом зменшено до 48 годин Законом України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення окремих положень досудового розслідування в умовах воєнного стану» від 27.07.2022 № 2462-IX [4]. Аналізованими змінами дещо ускладнено реалізацію підозрюваним своїх прав, передбачених зокрема п. п. 1, 5 ч. 3 ст. 42 КПК України з огляду на відсутність у нього, протягом тривалого періоду часу, тексту письмового повідомлення про підозру та, наприклад, неможливістю якісної підготовки до судового засідання щодо обрання запобіжного заходу.

Також до складу учасників кримінального провадження з боку сторони захисту додано нового учасника – особу, стосовно якої зібрано достатньо доказів для повідомлення про підозру у вчиненні кримінального правопорушення, але не повідомлено про підозру у зв'язку з її смертю. Чинною редакцією КПК України надано право близьким родичам або члену сім'ї, та/або захиснику такої особи заперечувати проти закриття кримінального у зв'язку зі смертю особи, що дає можливості для реабілітації померлої особи [1].

Зміни щодо порядку обчислення та продовження строків у кримінальному провадженні стосуються: можливості зупинення строків досудового розслідування прокурором у разі відсутності об'єктивної можливості подальшого проведення та закінчення досудового розслідування; надання відповідному прокурору права вирішення питання про продовження строків досудового

розслідування, у разі відсутності об'єктивної можливості виконання цих повноважень слідчим суддею [1].

Запропоновані зміни щодо застосування до підозрюваного запобіжного заходу суттєво впливають на основні права підозрюваного, зокрема, права на свободу, особисту недоторканність та стосуються обрання, зміни, продовження та скасування запобіжних заходів.

До повномасштабного вторгнення російських військ на територію України КПК України передбачалося право прокурора на обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою на строк до 30 діб до осіб, які підозрюються у вчиненні виключного переліку злочинів, які стосувалися здебільшого військової агресії РФ та невизнаних псевдореспублік, проте дане право обмежувалося частиною території Донецької та Луганської областей. З початком бойових дій на решті території України до п. 2 ч. 1 ст. 615 КПК України внесені зміни Законом України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та Закону України «Про попереднє ув'язнення» щодо додаткового регулювання забезпечення діяльності правоохоронних органів в умовах воєнного стану» від 03.03.2022 № 2111-IX [5], які дозволяли керівнику відповідного органу прокуратури здійснювати повноваження слідчого судді щодо обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою на строк до 30 діб до осіб підозрюваних у вчиненні майже кожного тяжкого чи особливо тяжкого кримінального правопорушення.

На наше переконання, вказані зміни не узгоджувалися із положеннями ст. 29 Конституції України [6], якими встановлено, що особа може бути заарештована або триматися під вартою тільки за вмотивованим рішенням суду. У подальшому таку суперечність було усунено Законом України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення окремих положень досудового розслідування в умовах воєнного стану» від 27.07.2022 № 2462-IX [4], відповідно до положень якого вирішення питання щодо обрання відносно підозрюваного запобіжного заходу віднесено до компетенції слідчого судді. Разом з тим, у разі неможливості здійснення відповідних повноважень слідчим суддею або судом, прокурору надано право на продовження раніше обраного запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою.

Підсумовуючи, зазначимо, що на даний час кримінальне процесуальне законодавство зазнає постійних змін, направлених на забезпечення розумного балансу між дотриманням прав людини та інтересами держави і суспільства щодо швидкого та якісного розслідування злочинів.

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9–10. № 11–12. № 13. ст. 88.

2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: прийнята 4 листоп. 1950 р. *Верховна Рада України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004.

3. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та Закону України «Про електронні комунікації» щодо підвищення ефективності досудового розслідування «за гарячими слідами» та протидії кібератакам: Закон України від 15.03.2022 № 2137-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2137-20#Text>.

4. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення окремих положень досудового розслідування в умовах воєнного стану: Закон України від 27.07.2022 № 2462-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2462-20/conv#Text>.

5. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та Закону України «Про попереднє ув'язнення» щодо додаткового регулювання забезпечення діяльності правоохоронних органів в умовах воєнного стану: Закон України від 03.03.2022 № 2111-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2111-20#Text>.

6. Конституція України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. ст. 141.

Перетятко Сергій Анатолійович,
аспірант кафедри кримінального процесу
та криміналістики факультету № 1 ІПФІНП
Львівського державного університету
внутрішніх справ

**ОБСТАНОВКА НЕЗАКОННОГО ВИГОТОВЛЕННЯ,
ПЕРЕРОБКИ ЧИ РЕМОНТУ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ
АБО ФАЛЬСИФІКАЦІЇ, НЕЗАКОННОГО ВИДАЛЕННЯ
ЧИ ЗМІНИ ЇЇ МАРКУВАННЯ, АБО НЕЗАКОННОГО
ВИГОТОВЛЕННЯ БОЙОВИХ ПРИПАСІВ, ВИБУХОВИХ
РЕЧОВИН ЧИ ВИБУХОВИХ ПРИСТРОЇВ**

Обстановка вчинення злочину є одним із основних структурних елементів криміналістичної характеристики злочинів, оскільки вона суттєво впливає на поведінку злочинця та вибір ним об'єкту, способу, засобів злочину. При дослідженні обстановки злочину слідчим має ставитися та вирішуватися система загальних та окремих завдань, успішна реалізація яких повинна бути спрямована на до досягнення основної мети пізнання вказаного елементу криміналістичної характеристики. Не є в цьому плані виключенням й злочини, передбачені ст. 263 і КК України.

В.Ю. Шепітько визначає обстановку вчинення злочину як частину матеріального середовища, що містить, крім ділянки території, сукупність різних предметів, поведінку учасників події, психологічні взаємовідносини між ними [4, с. 184].